

צורבא מרבנן עביד דינא לנפשיה. פי' אפילו צורבא מרבנן דבעי לאזדהורי טפי אבל הוא הדין איניש דעלמא וכל שכן הוא וכדאסיקנא בבבא קמא פרק שני (כ"ז ב') דעביד איניש דינא לנפשיה אפי' במקום דליכא פסידא כלל.

דהו סנו שומעניה. פי' שהיה פרוץ קצת בזימה ולא היה שמועתו טובה כי היה מתיחד עם הפנויות והוא כיעור גדול לצורבא מרבנן.

אמר רב יהודה היכי נעביד נישמתיה צריכי ליה רבנן. פי' ואע"ג דקיי"ל מנודה שונה ושונין לו הני מילי ברחוק ד' אמות, וגנאי הדבר לתלמידים, וזהו שנתרחקו תלמידיו של ר' אליעזר כדמוכח בסנהדרין (ס"ח א'), ואמר להם עד עכשיו למה לא באתם, ואמרו לא היה לנו פנאי, כדי לחפות על עצמן.

לא נישמתיה קא מיתחל שמא דשמיא. פי' לכסות על עוברי עבירה, ועוד דאמרי קא מחנפי רבנן אהדדי.

אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן כי שפתי כהן וגו'. כלומר הלכך משמתנין ליה ואע"ג דהא מצריכי ליה דהא אסור ללמוד תורה מפיו.

ואתא נמי איהו בהדיהו. פירשו בתוספות בריחוק ד' אמות.

לא בדידך בדיחנא כו'. ונראה מכאן שמותר לדבר עם המנודה וכדכתיבנא לעיל (ט"ו ב'), ואם פירשו ב"ד שלא לדבר עמו הכל כפי מה שפירשו כדכתיבנא לעיל (ט"ז א').

גברא רבה כרב יהודה ליכא הכא דלישרי לך. פי' ואנן בעינן שקול כמותו, זיל לגבי נשיאה דלשרי לך, פי' כי הוא ובית דינו יכולין לשקול עצמן כנגדו, ומכאן נלמוד כי רב יהודה ור' יהודה נשיאה בזמן אחד היו, ויש לפרש דהיינו דאמרינן (ברכות ל"ג ב') על רחבה דדייק וגמר שמעתתא מפומיה דרביה דאמר אמר ר' יהודה, משום דמספקא ליה אי מרב יהודה או מר' יהודה נשיאה, ואע"פ שכבר פירשנו בה במקומה פירושים אחרים.

שפחה של בית רבי לא נהגו קלות ראש בנידויה ג' שנים. פי' שלא היה אחד שירצה לשקול עצמו כמותה, ואילו רבי לא היה קיים, ונשיא (שהוא) מתיר את הספקות אבל הודאות שהוא מכיר אינו מתיר.

טרקיה אאמתיה. יש שפירשו על דרעיה, ויש שפירשו אמתיה ממש כשהיה נפנה מדה כנגד מדה.

למערתא דדייני. פרש"י ז"ל ראשי ב"ד כלומר שעושין דבריהם בדין, ובתוספות יש שפירשו מערת הנידונים שכבר קיבלו דינם ונתמרקו עוונם.

כך הגירסא דעבד כר' אלעאי. פי' לכך קבלוהו במערתא דדייני מפני שהתלמיד הזה כבר עשה כדברי ר' אלעאי אלא דלא הוה מצי כייף ליצריה, וכיון שכן שנתנדה והוא אומר שמתנחם מחטאיו ראוי היה לקבלו.

וזה שנתעסקו בקבורתו ואילו לעיל (ט"ו א') אמרינן דמי שמת בנידויו ב"ד סוקלין את ארונו, יש אומרים דצורבא מרבנן שאני, והנכון דהתם שזלזל בנידויו ולא חשש לחזור בתשובה ולא לפייס שיתירוהו, מה שאין כן בזה.

ויעשה מה שלבו חפץ. כבר פירשתיו במקומות אחרים. (עי' קדושין מ' א').

כאילו דוחק רגלי השכינה. פרש"י ז"ל דכתיב לא יגורך רע (עי' נדה י"ג ב'), והנכון שאומר אין ה' רואה.

במכה בנו הגדול הכתוב מדבר. פי' אף בזה הכתוב מדבר אע"פ שמתכוין ליסרו, ונראים דברים דלא גדול גדול ממש אלא הכל לפי טבעו שיש לחוש שיתריס כנגדו בדיבור או במעשה, כי אפי' לא יהא בר מצוה אין ראוי להביאו לידי מכה או מקלל אביו אלא ישתדלנו בדברים, ומשום דאורחא דמילתא דבגדול שכיח כי הא נקט גדול.

שלו נידוי שלך אינו נידוי. גרסינן בירושלמי (ה"א) הדא אמרה המנדה את שאינו צריך נידוי ונידהו נידויו נידוי, פי' של שני, וגרסינן נמי התם הדא אמרה העושה דבר שלא כשורה צריך נידוי, ואיכא למידק והלא ריש לקיש כדן נידהו כיון שהיה אוכל פירותיו שלא כדן ואפי' בעי למיתן ליה דמיה מכל מקום תמסן הוא ופסול לעדות, תירץ הרשב"ד ז"ל כי הפירות הללו דרכן היה לעמוד במכירה בכל שנה ושנה, אי נמי כי בשנה זו לא היו עומדות למכירה, וריש לקיש היה סבור שנוטל בתורת גזל, ומ"מ לא היה לו לנדוהו עד שיתרה בו שאינו רוצה שיטול מהם, הא אילו התרה בו ולא נמנע חייב היה נידוי.

הכבד ושב בביתך. פי' חוס על כבודך ושב בביתך, ויש שפירשו לשון כבידות יהי ראשך כבד עליך ושב בביתך. מנדה לעצמו ומיפר לעצמו. כבר פירשתיו בפ"ק דנדרים.

ומהניא ביה כטחיא דתנורא. פי' עושה בו רושם אע"פ שיתירוהו לבסוף.

שקול פתיחא עליה. כלומר וירא ממך, פי' קורין שטר השמתא פתיחא לפי שעושין אותו בפתיחת הדין למאן דלא אתי לדינא, ויש מפרשים מלשון והמה פתיחות (תהלים נ"ה) דמאי שמתא שם מיתה, ונכון הוא.

התם לא שכיחא שכרות - וא"ת דבריש פ' בתרא דתענית (דף כו: ושם) אמרינן שחרית ומוסף דכל יומא לא שכיח שכרות לא גזרינן מנחה ונעילה דשכיח שכרות חיישינן אלמא גם במנחה שכיח שכרות וי"ל דהתם לענין נשיאת כפים שאני דאפילו לא שתה אלא רביעית אסור לישא את כפיו.

טריחותא למיסר המייניה ועוד ליקו הכי וליצלי ומשני משום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל - ולא חייש לשנויי קושיא קמייתא מכאן שצריך לאזור חלציו כשמתפלל ובמחזור ויטרי מפרש דטעם דבעינן אזור שלא יהא לבו רואה את הערוה ודוקא להן שלא היה להם מכנסים לכך היו צריכים לאזור בשעת תפלה אבל לדין שיש לנו אבנט של מכנסים אין אנו צריכין לאזור.

רמי פוזמקי - מכאן יש להוכיח שאין להתפלל יחף אלא בט' באב ויר"כ.

אי איכא דאית ליה דינא ליעול - משמע דעדיף דין מתלמוד תורה והא דאמרי' בפ' בתרא דמ"ק (דף יז.) גבי ההוא דטרקיה זיבורא ושכיב עיילוהו למערתא דחסידי ולא קבלוהו למערתא דדייני וקבלוהו התם בדיינין שאינן מומחין שפעמים נוטין אחר השוחד.

דין אמת לאמיתו - לאפוקי דין מרומה.

לקבור בקרקע, ואם קוברים שני מתים יחד, ובו ו' סעיפים.

סעיף א

א. הנותן מתו א' בארון א' ולא קברו בקרקע, עובר משום מלין את המת. ב' ואם נתנו בארון וקברו בקרקע, אינו עובר עליו, ג' א' ומכל מקום יפה ב' לקברו בקרקע ממש, אפילו בח"ל.

סעיף ב

ד' נותנין המת ב' על גביו, ופניו למעלה, כאדם שהוא ישן.

סעיף ג

ה' א' אין קוברים ב' מתים זה בצד זה, אלא אם כן היה דופן הקבר מפסיק ביניהם; ולא המת בצד עצמות; ולא עצמות בצד המת. אבל נקבר האיש עם בתו קטנה, והאשה עם בנה קטן ועם בן בנה קטן. ג' זה הכלל כל שישן עמו בחייו, נקבר עמו במותו.

סעיף ד

ו' א' אין נותנין ב' ארוגות זה על זה; ואם נתן, כופין העליון שיפנה. ז' ואם יש ביניהם עפר ח' ששה טפחים, מותר.

סעיף ה

ז' א' אין קוברין רשע אצל צדיק, אפילו רשע חמור אצל רשע קל. ח' וכן <א> אין קוברין צדיק וכשר ובינוני, אצל חסיד מופלג. ט' א' אבל קוברים בעל תשובה אצל צדיק גמור (ב"י).

סעיף ו

י' שנים שהיו שונאים זה לזה, אין לקברם יחד.

(א) בארון. גמרא (שם) א"ל שבור מלכא כו' דליעביד כו':
 (ב) (ליקוט) ואם נתנו בארון. כמ"ש בירושלמי (פ"א דמ"ק ופ"ו דסנהדרין) בראשונה היו קוברין במהמורות כו' ומשימים בארון
 והביאו הרא"ש ובטוש"ע סי' שס"ג ס"ד (ע"כ):
 (ג) ומ"מ כו'. ירושלמי פ' בתרא דכלאים (ופי"ב דכתובות) והביאו הטור:

(ליקוט) ומ"מ יפה כו'. ירושלמי (שם) בצוואתו של רבי תהא ארוני נקובה ופי' הרמב"ן שיטלוהו כף התחתון שבארון וישכיבוהו
 על הארץ שקבורות קרקע מצוה ול"ת משום חביבותא דא"י אלא אפי' בה"ל משום שנאמר ואל עפר תשוב עכ"ל (ע"כ):
 (ד) נותנין כו'. ירושלמי (שם) יהבני על כו' והביאו תה"א והטור ובסוף נזיר ירושלמי איזהו מושכב כדרכו רגליו מופשטות
 וידיו על לבו והביאו ב"י ועבה"ג:

(ליקוט) נותנין כו'. עבה"ג וה"ה בצדו כמ"ש בירושלמי (שם) בר' ירמיה שצוה כן ועב"י בשם תה"א וכן בגמ' דנזיר (ס"ה א')
 מושכב כו' (ע"כ):
 (ה) (ליקוט) אין כו' אבל כו'. א"ר פי"ג (ע"כ):

(ליקוט) אין כו'. כמ"ש בב"ב ק' ב' המוכר כו' ושם ק"א ב' הא קנגעי כו' ובמתני' שם רשב"ג אומר הכל כו' וז"ש א"כ כו' ופסק
 כרשב"ג:

(ו) אין נותנין כו'. תה"א בשם א"ר אין נותנין ב' ארונות זה ע"ג זה ואם נתן כופין את בעל העליון שיפנה שאין נוהגין בזיון
 במתים:

(ז) ואם יש כו'. כמ"ש בב"ב שם במעמיק:

(ח) ו' טפחים. טור אבל בתה"א כתב ג"ט אלא שכתב שם ונשאל מר' האי כו' והשיב כו' ואי אפשר שלא יהא בין מת לחבירו
 ששה טפחים שלשה לתפוסת זה ושלשה לתפוסת זה כו' וערשב"ם בב"ב ק' ב' ד"ה ושנים כנגדו כו' וה"ה למעלה ודלא כפי'
 הרמב"ם וש"ע ה"מ סי' רי"ז ס"ו (ע"כ):

(ט) אבל קוברין כו'. עספ"ה דברכות:

(ליקוט) אבל קוברין כו'. ממ"ש ברפ"ג (דמ"ק י"ז א') עיילוה למערתא דדייני כו' דעבד כר' אלעאי כו' ועש"ך (ע"כ):

כבני אדם - הוה מצי למיחשב ישנים ומוציאין ריעי כבני אדם כדלקמן גבי דדמי לבהמה ואיכא למימר דהוי בכלל הני ואף לקמן לא הוה חשיב ליה אלא משום דבעי אשכחי' שלשה דומין לבהמה. הר"ר אלחנן.

ויעשה מה שלבו חפץ - לגמרי משמע דמוטב לו לאדם שיעשה חפצו בסתר ולא בפרהסיא ולא כפר"ח דשילהי פ"ק דקדושין (דף מ. ושם) דפירש דח"ו שהיה מתיר לעשות עבירה אלא קאמר ילבש שחורים וילך למקום אחר דלבישת שחורים ואכסנאות משברין לבו ולא יבא לידי עבירה ויוכל לעשות מעכשיו מה שלבו חפץ דודאי אין יצרו מתגבר עליו וסוגיא דשמעתא אינו משמע כדבריו הכא ובריש פרק בתרא דמועד קטן (דף יז. ושם).

בכהנים בזמן שבית המקדש קיים - מכאן קשה על פרש"י דפ"ג דמגילה (דף כד:): על ההיא דתנן ידיו בוהקניות לא ישא כפיו ופי' משום שהעם מסתכלין בו ואמרינן בחגיגה המסתכל בכהנים בשעה שנושאים כפיהן עיניו כהות והוא ליתא דמסקינן דוקא בזמן שבית המקדש קיים ואילו התם בגבולים מדמקשי מיניה בגמרא מההיא דהוה בשיבבותיה דרב הונא והוה פריס ידיה ומשני דלמא דש בעירו הוה ונראה לפרש דאף בגבולין מיתסר משום היסח הדעת והכי איתא בירושלמי דהתם א"ר יוסי הדא אמרה שאסור להסתכל בכהנים בשעה שהם מברכין את העם א"ר חגי כלום אמר אלא משום היסח אנא מסתכל ולא מסחנא דעתאי.

יוסי בן יועזר כו' - בירושלמי אמר בראשונה לא היה מחלוקת אלא על הסמיכה בלבד ועמדו שמאי והלל ועשו ד' משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צורכן רבו מחלוקות בישראל ונחלקו לב' כיתות ויש לתמוה הרי נחלקו כבר בימי שאול על מלוה ופרוטה (סנהדרין יט.) ושמא כיון דשאול ובית דינו הוו סברי דעתו אמלוה ולא היה אדם חולק עליו רק לפי סברת דוד לא מתקרי מחלוקת ומה שאמר בירושלמי ועמדו שמאי והלל ועשו ד' לא מצינו בפ"ק דשבת (דף יד:): רק שלשה דברים שנחלקו בהן.

שנים מזוגות האחרונים שאמרו לסמוך נשיאים הוו - ואל תתמה על הא דחשיב שמאי מקמי הלל והלל נשיא לכ"ע איכא למימר בהיות כי ג' מזוגות הראשונים אשר אמרו שלא לסמוך היו נשיאים ושמאי סבר כוותייהו נקט ליה בראשונה ואגב דנקט ליה הכא בראשונה חשיב ליה בכל מקום שמאי מקמי הלל והכא ליכא למיטעי לפי שנכנס במקום מנחם דחשיב אחר הלל וא"כ אב ב"ד היה וכן שמאי נמי הכי.

הלכה א

כבוד אב ואם מצות עשה גדולה וכן מורא אב ואם שקל אותן הכתוב בכבודו ובמוראו, כתוב כבוד את אביך ואת אמך וכתוב כבוד את ה' מהונך, ובאביו ואמו כתוב איש אמו ואביו תיראו וכתוב את ה' אלהיך תירא, כדרך שצוה על כבוד שמו הגדול ומוראו כך צוה על כבודם ומוראם.

הלכה ב

המקלל אביו או אמו בסקילה והמגדף בסקילה, הנה השוה אותן בעונש, הקדים אב לאם לכבוד ב והקדים אם לאב ג למורא ללמד ששניהם שוים בין למורא בין לכבוד.

הלכה ג

אי זהו מורא ואי זהו כבוד, מורא לא עומד במקומו, ולא יושב במקומו, ולא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו, ולא יקרא לו בשמו לא בחייו ולא במותו, אלא אומר אבא מרי, היה שם אביו או שם רבו כשם אחרים משנה את שם, יראה לי שאין נזהר בכך אלא בשם שהוא פלא שאין הכל דשין בו, אבל השמות שקוראים בהן את העם כגון אברהם יצחק ויעקב משה וכיוצא בהן בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאחרים שלא בפניו ואין בכך כלום, אי זהו כבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה משל האב, ואם אין ממון לאב ויש ממון לבן כופין אותו וזן אביו ואמו כפי מה שהוא יכול, ומוציא ומכניס ומשמשו בשאר הדברים שהשמים משמשים בהן את הרב, ועומד מפניו כדרך ה שהוא עומד מפני רבו.

הלכה ד

והאב שהיה תלמיד בנו אין האב עומד מפני הבן * אבל הבן עומד מפני אביו אע"פ שהוא תלמידו וחייב לכבודו בשאר דרכיו בשעת עשיית משאו ומתנו ועשיית חפציו, כיצד הנשמע בדבר אביו למקום לא יאמר מהרוני בשביל עצמי פטרוני בשביל עצמי, אלא מהרוני בשביל אבא פטרוני בשביל אבא, וכן כל כיוצא בזה, לעולם יכלול בכלל דבריו שהוא חושש בכבוד אביו ושמתיירא ממנו.

הלכה ה

וחייב לכבודו אפילו לאחר מותו, כיצד היה אומר דבר שמועה מפיו לא יאמר כך אמר אבא, אלא אומר כך אמר אבא מרי אני כפרת משכבו, במה דברים אמורים בתוך שנים עשר חדש שלאחר מיתתו, אבל לאחר שנים עשר חדש אומר זכרונו לחיי העולם הבא.

הלכה ו

אחד האיש ואחד האשה חייבין במורא וכבוד, אלא שהאיש יש בידו לעשות והאשה אין בידה לעשות שהרי רשות אחרים עליה, לפיכך אם נתגרשה או נתאלמנה הרי שניהם שוים.

הלכה ז

עד היכן הוא כיבוד אב ואם, אפילו נטלו כיס * של זהובים שלו והשליכו בפניו לים לא יכלימם ולא יצער בפניהם ולא יכעוס כנגדם אלא יקבל גזירת הכתוב וישתוק, ועד היכן מוראן אפילו היה לובש בגדים חמודות ויושב בראש בפני הקהל ובא אביו ואמו וקרעו בגדיו והכוהו בראשו וירקו בפניו לא יכלימם אלא ישתוק ויירא מפני מלכי המלכים שצוהו בכך, שאילו מלך בשר ודם גזר עליו דבר שהוא מצער יתר מזה לא היה יכול לפרסם בדבר, קל וחומר למי שאמר והיה העולם כרצונו.

הלכה ח

אף על פי שבכך נצטוינו אסור לאדם להכביד עולו על בניו ולדקדק בכבודו עמהם שלא יביאם לידי מכשול, אלא ימחול ויתעלם שהאב שמחל על כבודו כבודו מחול.

הלכה ט

והמכה בנו גדול מנדין אותו שהרי ג הוא עובר על ולפני עור לא תתן מכשול.

הלכה י

מי שנטרפה דעתו של אביו או של אמו משתדל לנהוג עמהם כפי דעתם עד שירוחם עליהן, ואם אי אפשר לו לעמוד מפני שנשתטו ביותר יניחם וילך לו ויצוה אחרים להנהיגם כראוי להם. +/השגת הראב"ד/ מי שנטרפה דעתו של אביו וכו' יניחם וילך לו ויצוה אחרים להנהיגם כראוי. א"א אין זו הוראה נכונה אם הוא ילך ויניח לו למי יצוה לשמרו, ע"ל. +.

הלכה יא

הממזר חייב בכבוד אביו ומוראו אע"פ שהוא פטור על מכתו וקללתו עד שיעשה תשובה, אפילו היה ז אביו רשע ובעל עבירות מכבדו ומתיירא ממנו, ראהו עובר על דברי תורה לא יאמר לו אבא עברת על דברי תורה אלא יאמר לו אבא כתוב בתורה כך וכך כאילו הוא שואל ממנו ולא כמזהירו.

הלכה יב

מי שאמר לו אביו לעבור על ה דברי תורה בין שאמר לו לעבור על מצות לא תעשה או לבטל מצות עשה אפילו של דבריהם, הרי זה לא ישמע לו שנאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כולכם חייבין בכבודי.

הלכה יג

אמר לו אביו השקני מים ויש בידו לעשות מצוה אם אפשר למצוה שתעשה על ידי אחרים תעשה ויתעסק בכבוד אביו שאין מבטלין מצוה מפני מצוה, ואם אין שם אחרים לעשותה יתעסק במצוה ויניח כבוד אביו שהוא ואביו חייבים בדבר מצוה, ותלמוד תורה גדול מכבוד אב ואם.

הלכה יד

אמר לו אביו השקני מים ואמרה לו אמו השקני מים מניח כבוד אמו ועוסק בכבוד אביו תחילה מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו.

הלכה טו

חייב אדם לכבד את אשת ט אביו אע"פ שאינה אמו כל זמן שאביו קיים שזה בכלל כבוד אביו, וכן מכבד בעל ז אמו כל זמן שאמו קיימת, אבל לאחר מיתתה אינו חייב, ומדברי סופרים שיהיה אדם חייב בכבוד אחיו הגדול ככבוד אביו.

האב שצוה את בנו שלא ידבר עם פלוני ושלא ימחול לו עד זמן קצוב, והבן היה רוצה להתפייס מיד לולי צוואת אביו, יח >טז< אין לו לחוש לצוואתו. סעיף יז

אחד האיש ואחד האשה שוין בכבוד ובמורא של אב ואם, אלא שהאשה אין בידה לעשות, שהיא משועבדת לבעלה, יט לפיכך היא פטורה בכבוד אב ואם בעודה נשואה. ואם נתגרשה או נתאלמנה, חייבת. סעיף יח

ממזר חייב בכבוד אביו ובמוראו. יז >יז< אפילו היה אביו רשע ובעל עבירות, מכבדו ומתירא ממנו. הגה: ג >יט< וי"א >טו< דאינו מחוייב לכבד אביו רשע, אא"כ עשה תשובה (טור ומרדכי פ' כיצד ובהגהות מיימוני פ"ו דהלכות ממרים). סעיף יט

ל אסור לאדם להכביד עולו על בנו ולדקדק בכבודו עמהם, שלא יביאם לידי מכשול, אלא ימחול ויעלים עיניו מהם, שהאב >יז< שמחל על כבודו, כבודו מחול. סעיף כ

המכה לבנו גדול, היו מנדין אותו, שהרי עובר על לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט, יד). לא >יג< ולא מקרי גדול לדבר זה, רק >טו< אחר כ"ב שנה או כ"ד שנה (בקונטרס פ"ק דקדושין ובי"ט ס"ס של"ד). סעיף כא

חייב אדם >יח< לכבד אשת אביו, אף ע"פ שאינה אמו, כל זמן שאביו קיים. וחייב לכבד בעל אמו, כל זמן שאמו קיימת. אבל לאחר מיתה, אינו חייב בכבודם. ומכל מקום דבר הגון לכבדם אף לאחר מיתה. סעיף כב

חייב אדם >יח< בכבוד >יט< אחיו הגדול, בין שהוא אחיו מאביו בין שהוא אחיו מאמו. (ואפילו הקטן הוא ת"ח וגדול בתורה יותר מן הגדול). כן משמע לו מתשובת הרא"ש שבסעיף שאח"ז וסמ"ג ודלא כיש חולקין בזה (בי"ז). סעיף כג

אח גדול שחירף וביזה לאחיו שהוא ת"ח וקטן ממנו בשנים, ונידה הקטן לגדול, יפה עשה שנדוהו, דכיון שאינו נושא פנים לתורה אינו עושה מעשה עמך ואינו חייב לכבדו. סעיף כד

לב >כ< חייב אדם >יט< לכבד >כ< חמיו. הגה: ג >לג< י"א דאין אדם חייב >כ< בכבוד אבי אביו >מ"ד / ל' / >לד< ואינו כ"ל, >כא< אלא דחייב >כ< בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו (וראיה ממדרש גבי ויזבח זבחים וגו' (בראשית מו, א)). סעיף כה

אם האב רוצה לשרת את הבן, מותר לקבל ממנו >ג< אלא א"כ האב בן תורה. לה תלמיד שרוצה ללכת למקום אחר, >כב< שהוא בוטח שיראה סימן ברכה בתלמודו לפני הרב ששם, ואביו מוחה בו לפי שדואג שבאותה העיר העובדי כוכבים מעלילים, >כג< אינו צריך לשמוע לאביו בזה. הגה: ג >לג< וכן אם האב מוחה בבן לישא איזו אשה שיחפוץ בה הבן, א"צ לשמוע אל האב >מ"ד / קס"ז / >לד<.

לעולם יזהר אדם מחלול השם כגון לומד תורה שבא לעבור עבירה בפרהסיא וצריך להזהר מזה יתר על כל עבירות דרך הערה אמרו נוח לו לאדם שיעבור עבירה בסתר ואל יחלל שם שמים בפרהסיא ואע"פ שאמרו העובר עבירה בסתר כאלו דוחק רגלי שכינה כלומר שמסלק השגחת השם משם ועושהו כלא יודע ועליו אמרו שלא חס על כבוד קונו ענינו כשהוא יכול לכופ את יצרו והוא סמוך בעשיית העבירה למה שאין הבריות יודעות בה אבל כל שאינו יכול לכופ את יצרו נוח לו שיעשה בסתר ואל יחלל שם שמים בפרהסיא והוא שאמרו אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתכסה שחורים אחר שהוא במקום שאינו מקפיד על כבוד עצמו ושמא אז יכנע לבבו ואם לא יכנע בכך יעשה מה שלבו חפץ בדברים שאין בהם איסור אלא שהם מכוערים ואחר שאינו מקפיד על כבוד עצמו ויחליט עצמו לדברים המותרים אין יצרו מתגבר לאסורים ואין כאן חלול השם אחר שאין מכירין אותו וכמה פריצי איכא בשוקא ודרך הערה אמרו אין מקיפין לחלול השם אלא שנפרעין ממנו מיד וכן שאין מקיפין אותו למצוה שכנגדה שאם היתה שקולה מכרעת:

גירסת רש"י רב פפא אמר כי תקינו רבנן בעלמא בשדה דבעל הבית לא תקון רבנן. ופירש"י כי תקינו ליה רבנן בעלמא כגון בסימטא שהוא רשות לכל אדם או בר"ה או בצידי ר"ה, ויש גורסין כי תקינו רבנן בשדה דעלמא, ותמיהא מילתא מה לי שדה דאיניש דעלמא מה לי שדה זו תרווייהו שדה שיש לו בעלים, ויש לפרש דשדה דעלמא פירושו שדה דכ"ע, כלומר שיש בה רשות לכל דהיינו שדה של רבים שבבקעה, וכן כתב הרמב"ם שדה שאין לה בעלים, ומורי הרב פירש בזה פי' אחר והוא כתוב בחידושין הארוכין שלי שהגיהו שם מכתב ידו ולא נתחוויר לי.

ואע"ג דזכי ליה רחמנא בגוה כי זכי ליה רחמנא להלוכי בה ללקוט פאה אבל למיהוי חצרו לא זכי ליה. ק"ל למה הוצרך רב פפא לכל זה דהא תלמודא לא קא פריך אלא דאם איתא לדר"ל ליקני ליה לעני ד' אמות דידיה דאילו מדאורייתא פשיטא לן דלא זכי ליה שדה דבעה"ב, ומורינן תירץ דאפ"ה בעי לפרושי רב פפא דמדינא דאורייתא ליה ביה זכיה כדי שלא יהנדזו בה התלמידים, ולי נראה דמשום דמודה רב פפא דתקון רבנן הכי בסימטא ורה"ר, דילמא הוה סבירא לן דנהי דלא תקון רבנן בשדה דבעלים דעלמא אבל בשדה דפאה שפיר תקון ביה ד' אמות לענין פאה, דהא (לא) זכי להו רחמנא בגווה ולא גרע מסימטא ורה"ר, ולהכי אמרינן דהא גרע וגרע שאין להם רשות להשתמש ולהתעכב שם אלא להלוכי וללקוטי פאה דידהו ולמיפק, ומש"ה לא חזו רבנן לתקוני ביה ד' אמות דידהו.

רב אשי אמר כי תקון ליה רבנן בסימטא דלא דחקו רבים אבל בר"ה דחקו רבים לא. כלומר ומתני' דנזיקין ברה"ר היא, ופסקו הגאונים ז"ל הילכתא כרב אשי דהוא בתרא.

ור' יוחנן אמר קטנה יש לה חצר ויש לה ד' אמות. פי' לענין גיטין, א"נ לענין מציאה כדלקמן, וא"ת וכיון דמדאורייתא לית לה ארבע אמות לענין גט ולא מגרשא התם היכי תקון רבנן דתתגרש ושרינן אשת איש לעלמא. י"ל דהפקר ב"ד הפקר וכיון דאקנו לה רבנן מקום הגט ה"ל כחצרה דאורייתא.

אין לי אלא ידו גגו חצרו וקרפיפו מנין. פרש"י ז"ל שנכנסה שם ונעל בפניה לגנבה מנין שהוא חייב ע"כ, פירוש לפירושו דאנן לא קפדינן על מציאה דהשתא אם נמצאת הגנבה בידו או בגגו, דאפי' לא נמצאת בידו אלא שנאנסה ממנו נתחייב בה.

ת"ל אם המצא תמצא בידו מ"מ. ממה שפרש"י ז"ל לעיל נראה לכאורה שהוא סובר דרחמנא רבי דידו לאו דוקא אלא רשותו כדכתיב ויקח את כל ארצו מידו, אבל זה אינו דבפ' מרובה (ס"ד ב') מיייתי לה בכלל ופרט וכלל דשדינן ידו בין המצא לתמצא וכדאיתא התם, ואי לאו ה"ל כלל ופרט וידו אין מידי אחרינא לא. ואי ס"ד משום שליחות איתרבאי א"כ מצינו שליח לדבר עבירה וקי"ל דאין שליח לדבר עבירה. פי' ומהא שמעינן דכי אמרינן התם וטבחו או מכרו לרבות את השליח דה"מ לענין תשלומי ד' וה' דטביחה ומכירה, אבל לא לענין תשלומי כפל דגניבה, והכי משמע בבבא קמא (ע"ט א').

ומכאן דקדק ר"י דכי אמרינן אין שליח לד"ע לחייב השולח משום דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, שלא חילק הכתוב בין שהשליח שוגג או מזיד שאל"כ מה שייך למפרך מחצר כלל, וכבר כתבתיה במס' קידושין בס"ד, הילכך אם השליח מזיד השליח חייב והשולח פטור ואם השליח שוגג שניהם פטורים.

אמר רבינא היכא אמרינן אין שליח לדבר עברה היכא דהוי שליח בר חיובא וכו' רב חמא בר רקתא אמר קמיה דרבינא היכא אמרינן דאין שליח לדבר עבירה היכא דשליח אי בעי עביד וכו'. ודעת רבותינו דהני תרי שינויי לא פליגי, אלא מר נקט חדא טעמא ומר נקט אידך טעמא, וכן עיקר.

מאי בינייהו כלומר בין הני תרי לישני. ואמרינן איכא בינייהו כהן שאמר לישראל צא וקדש לי אשה גרושה. פרש"י ומשעת קידושין עובר משום לא יקחו ע"כ, וא"כ סוגיין דלא כרבא דאמר בפ' בתרא דקידושין (ע"ח א') כהן שקדש את הגרושה בעל לוקה לא בעל אינו לוקה מה טעם לא יקח משום לא יחלל, אבל ר"ז הלוי ז"ל פי' שם וגם בתוס' בעל לוקה שתים משום לא יקח ומשום לא יחלל, לא בעל אינו לוקה כלל שלא נאסר לא יקח אלא משום לא יחלל, וכי בעל דלוקה שתים היינו משום דס"ל דהתראת ספק שמה התראה דהא כשקדש התראה ספק היא שמא לא יבעול, ולפי"ז אתיא סוגיין דהכא אפי' כרבא וכגון שבעל המשלח אח"כ.

א"נ איש דאמר לאשה אקפי לי קטן. פי' נקט קטן משום דאילו גדול לא משכחת לה שאף הניקף באזהרה כדאיתא בדוכתה (מכות כ' ב'), אי נמי קמ"ל דאיסור בל תקיף ישנו גם במקיף את הקטן ואע"ג דקטן לאו בר מצוה הוא.

להך לישנא דאמרת כל היכא דשליח לאו בר חיובא מיחייב שולחן הכא נמי לאו בני חיובא נינהו. פי' שאין הישראל מוזהר שלא לקדש אשה גרושה לכהן, וא"ת והאיכא משום ולפני עור לא תתן מכשול, וי"ל דכיון דהאי לאו גופיה ממש לא מחייב, לאו בר חיובא הוא לענין זה ולא קרינא ביה דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין כן פי' בתוס', ואפשר לומר דהך סוגיא כרבא דהלכתא כוותיה דאמר לא בעל אינו לוקה, וכיון שהקידושין תלוין בבעילה לא חשיב בר חיובא משום לפני עור כנ"ל, עוד י"ל דמייירי כשהכהן עצמו היה יכול לקדשה לעצמו דבכי הא ליכא משום ולפני עור כדאיתא בפ"ק דע"ז (ו' ב'), והשתא דאיתת להכי ה"ה דמצי למימר כהן דאמר לכהן צא וקדש לי אשה גרושה, שאף הכהן אינו מוזהר אלא שלא לקדש לעצמו, והא דנקט ישראל משום דשכיחי טובא.

ואידך נמי דאיש דאמר לאשה אקפי לי קטן, אשה לאו בת חיובא היא, וסוגיין כר"ה דאמר במס' נזיר (נ"ב ב') דאשה אינה